

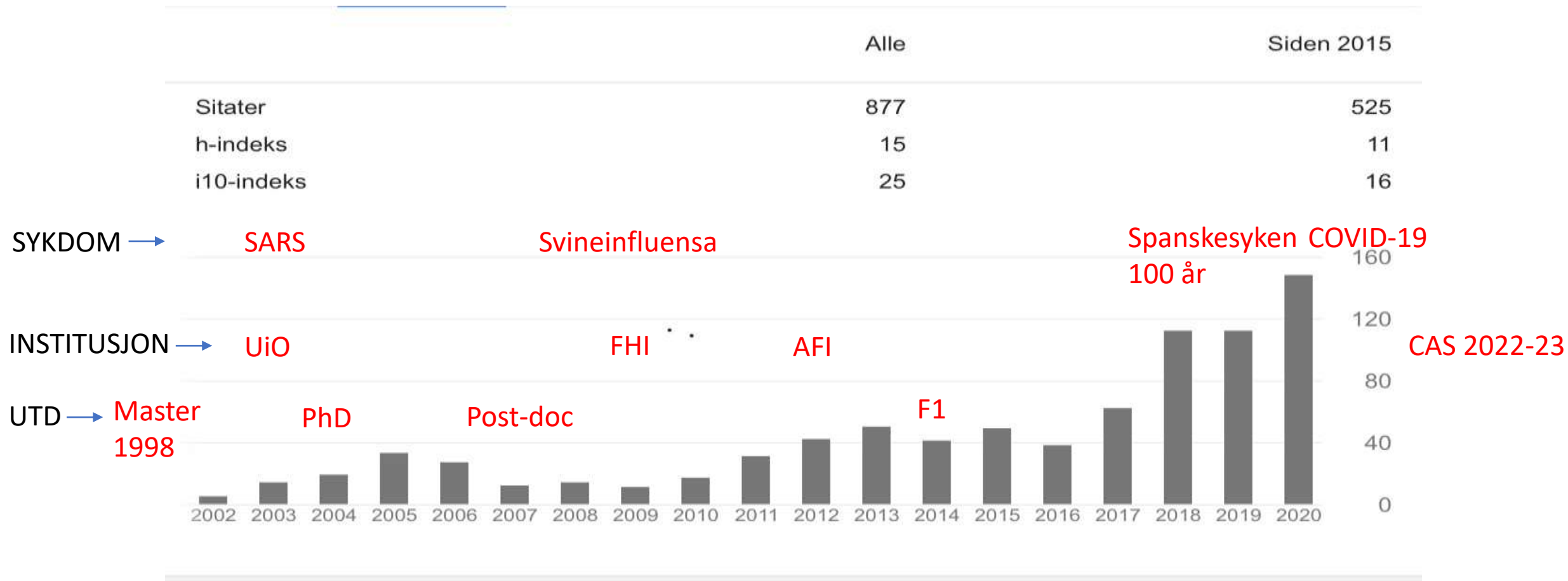

Min forskerkarriere -

Få råd, men kanskje noe inspirasjon?

Svenn-Erik Mamelund
Arbeidsforskningsinstituttet
OsloMet

GS-tidslinje for mitt arbeidsliv

Arbeiderklassebakgrunn

- Vokste opp på i Gjøvik, hjemmевærende mor, far var bokbinder i 40 år
- Rådgivere støttet min egen fars forslag om å bli repromontør
- En onkel var rektor og hans sønn ble generalkonsul i Murmansk
- Ti kroner for gode karakterer
- Klassereise: Eneste i min familie med akademisk utdanning

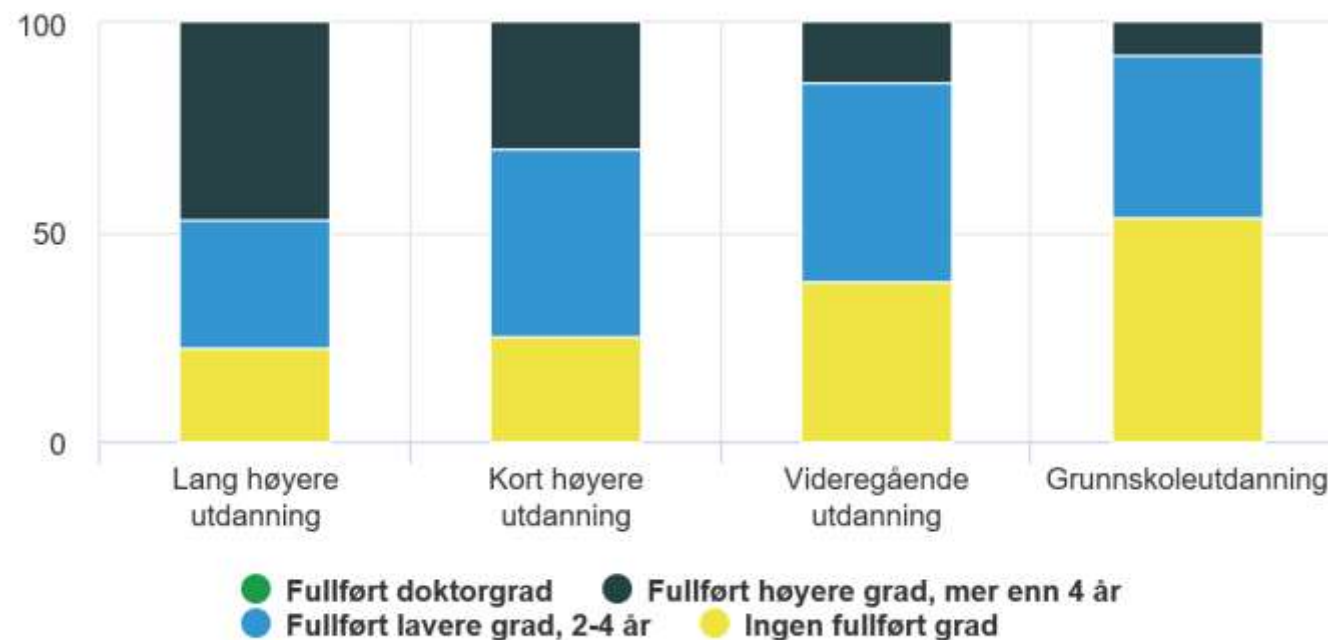
Foreldrenes utdanningsnivå har mye å si

Lang høy vs. grunnskole:
78% vs. 46% oppnådd grad

Lang høy vs. grunnskole:
47% vs. 8% oppnådd grad
mer enn 4 år

Figur 1. Nye studenter i 2008¹ etter foreldrenes utdanningsnivå og oppnådd grad etter åtte år
Prosent

Kilde: Statistisk sentralbyrå.¹ Studenter som startet i høyere utdanning første gang i perioden 1.10.2007 - 30.09.2008.

Første årene på Blindern

- Sleit med kodene (TUV), men mer sårt at de hjemme ikke helt forsto?
- Tok sosøk, var ikke flink nok i matte og måtte finne en annen vei
- Jeg løste opp ved å reise jorda rundt i 1993
- Aftenposten om studievalg i 1994:
  - Ikke følg andre
  - Utnytt dine egenskaper
  - Dyrk det du liker og tror du kan bli god i
  - God jobb og trives

Å bli demograf

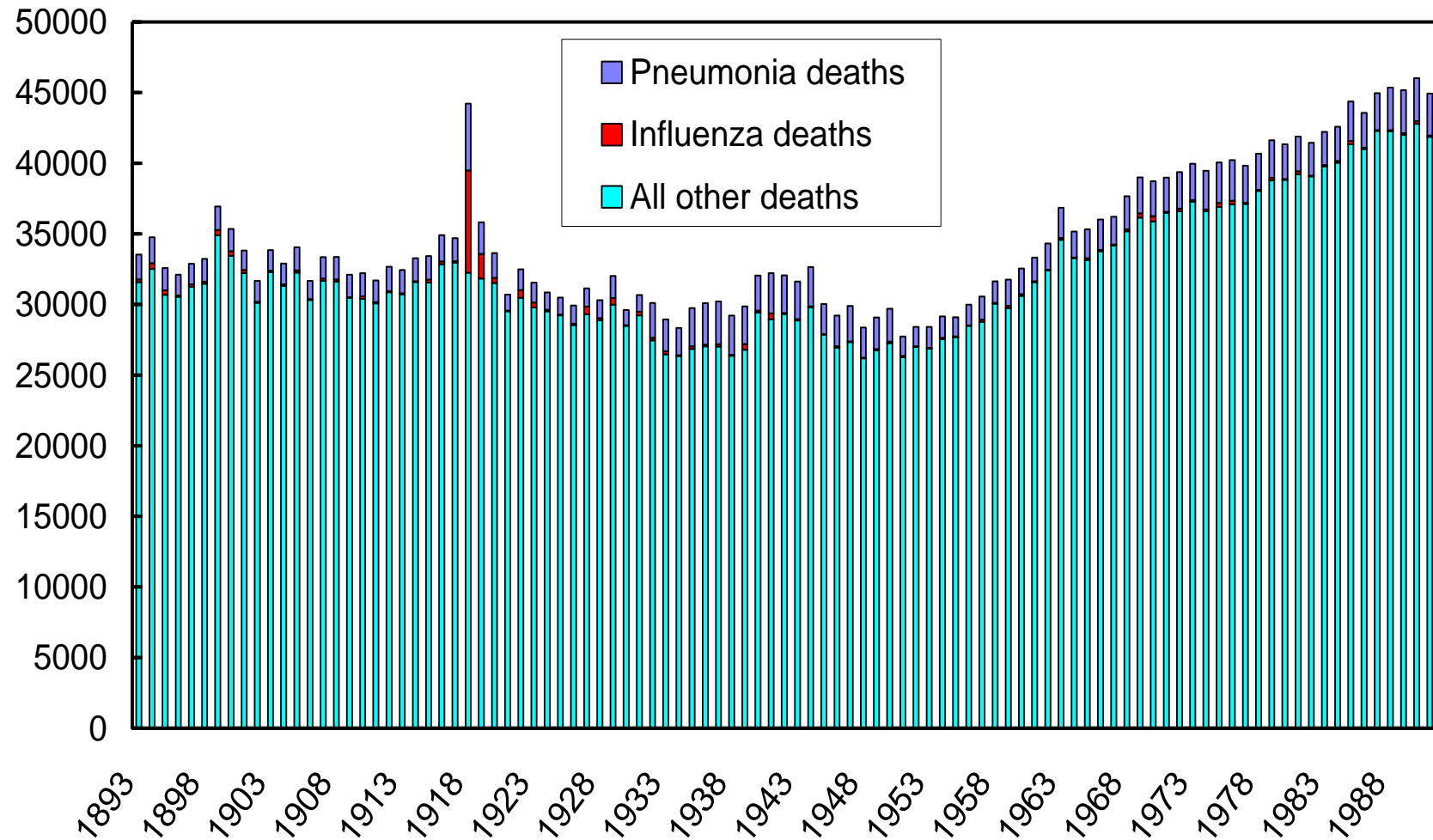
- På starten av 1900-tallet ble det gitt litt undervisning i Befolkningslære som del av grunnutdanningen i sosialøkonomi
- I 1993 ble semesteremne i demografi gitt for første gang, jeg tok kurset i 1994
- NFR startet et demografiprogram og ansatte to professorer i demografi, en betalt av NFR og en av Økonomisk Institutt, UiO.

Å *gjøre* demografi

- Tre år på rad fikk jeg sommerjobb i SSB for å analysere fruktbarhet, dødelighet og skilsmisser i et historisk periode- og kohortperspektiv
- Andre som fikk sommerjobb i SSB var barn av foreldre med lang utdanning og som selv hadde foreldre som jobbet i SSB
- «Hvordan har du greid å få jobb her som ikke har foreldre i SSB?»

Serendipity: Døde i Norge 1893-1992

Spanskesyken for alltid

- 1997: H5N1 fugleinfluenza i H-K og min første konferanse (Uppsala)
- 1998: Master og min andre konferanse (Cape Town)
- 1998: Finnes Spanskesykeviruset i permafrost?
- 1999: WHO ber medlemslandene å lage beredskapsplaner og jeg ber derfor FHI ansette meg

“Slapp av Sverre-Erik, din tid vil komme” (veileder i 1998)

Longyearbyen, Svalbard, 1998

Leader of the expedition Kirsty Duncan and Tom Bergan

- **D/S Forsete sailed from Tromsø 21. Sept. 1918**
- **7 of the passengers fell sick on the voyage**
- **All dies before 7. Oct. 1918**
- **Burried in permafrost**
- **Graves opened Aug. 1998**

Source: Journal of Forensic Sciences, 2000, 45: 68-76

Utenlandsopphold i 2001 og 2008

Å være demograf

- Medlem av NDF i 1994
- Styremedlem i 1997
- Nordisk Symposium i 2000
- Styreleder for NFR siden 2017

Replikk

Norge trenger demografi som universitetsfag

Norsk Demografisk Forening deler stortingsrepresentanten Marianne Marthinsens (Ap) bekymringer for demografifaget i Norge, beskrevet i Aftenposten 13. september. Demografimiljøene i Norge krymper samtidig som forskning på demografiske problemstillinger er viktigere enn noen gang. Fire eksempler er aldring, lavere fruktbarhet, migrasjonskriser og covid-19-pandemien.

Antall demografer i Statistisk sentralbyrå, som har vært et hovedsete for norsk demografisk forskning, krymper fordi forskere ikke er blitt erstattet ved avganger samtidig som demografien ikke er blitt prioritert. På Universitetet i Oslo, som er det eneste universitetet som har undervist i demografi siden midten av 1990-tallet, vil faget nå forsvinne

på grunn av avgang og manglende nyrekruttering. Det har også foregått historisk demografisk forskning og forskning i befolkningsgeografi og medisinhistorie i skjæringsfeltet mot demografi både i Oslo og i Bergen. Heller ikke nestorene på disse feltene er blitt erstattet ved avgang.

De fire demografiske utfordringene nevnt over krever styrking snarere enn nedbygging av faget. Ved å opprette et nasjonalt forskningssenter i demografi på et av universitetene kan man styrke demografi som universitetsfag, danne grunnlag for et solid rekrutterende fagmiljø og utnytte synergier som enkeltmiljøene ikke kan.

Svenn-Erik Mamelund, leder, Norsk Demografisk Forening

78

17 kommentarer 1 deling

Ut å finne jobb

- Sleit med å finne fast relevant jobb i 2008
- 1 år midlertidig på FHI på psykisk helse
- Etter 6 mndr. søkte jeg ny jobb på VOX, men våren 2009 kom det en influensapandemi
- Måtte følge eget hjerte og ringte smitteverndirektøren på FHI og ba dem på nytt ansette meg

Å gjøre historie om til politikk

KRITISERES: Fagfolk reagerer på myndighetenes worst-case-scenario. Under en pressekonferanse med overlege Bjørn Gunnar Iversen ved Nasjonalt Folkehelseinstitutt (t.v.), helsedirektør Bjørn-Inge Larsen (midten) og helseminister Bjarne Håkon Hanssen (t.h.) ble det skissert at 1,2 millioner nordmenn kunne bli smittet og 13 000 dø dersom en pandemi som Spanskesyken brøt ut. Foto: Håkon Mosvold Larsen / SCANPIX

Får kritikk for skrekktall med 13 000 døde

28 april 2009

- Helsemyndighetenes utsagn om antallet mulige dødstall som følge av svineinfluensa vekker undring hos fagfolk med kunnskap om medisinsk historie:
  - «Man må vel formode at motstandskraften er ganske annerledes enn i 1918. Det virker nokså søkt å trekke paralleller til spanskesyken, sier X».
  - «Konteksten er så forskjellig. Beredskapen i dag er mye bedre. Den gang var det smått med helsepersonell. Helsevesenet da og nå er ikke sammenlignbart. Dessuten vet vi nå mye mer om smittespredning. Vi har fått medisiner, og allmenntilstanden i befolkningen er vesentlig forbedret, sier Y».

Midlertidighetens forbannelse

- Ryddejobben over i 2012 – sparket ut før 4-årsregelen
- Vanskelig å få jobb, angret at jeg ikke tok den faste jobben på VOX, 20 søknader, kom til intervju i 10 tilfeller, men fikk ikke jobb
- Var innom Blindern og ble anbefalt AFI
- Første faste jobb, 42 år, AFI inn i HiOA i 2014 som ble OsloMet i 2018
- I 2016 følte jeg at jeg hadde forsømt eget hjerte

Å bygge et forskermiljø

- «Nei er utsatt ja»
- Spanskesyken 100 år i 2018-2020
- COVID-19

COVID-19: et trykk uten sidestykke

16:25 23%

www.aftenposten.no

Aftenposten Logg inn Meny

Ekstreme smitteverntiltak kan få uante sosiale konsekvenser | Sverre-Erik Mamelund

FOTO: Arek Rataj/AP/NTB scanpix BILDETEKST

Historien viser at pandemier også kan føre til psykisk sykdom og selvmord.

15:57 93%

aftenposten.no

Aftenposten Logg inn Meny

Kronikk 72-timerssalgt

De siste bølgene av spanskesyken var mer alvorlige enn de første. Kan noe slikt skje med det nye koronaviruset? | Sverre-Erik Mamelund

FOTO: AP Photo / National Museum of Health / NTB scanpix BILDETEKST

Pandemier forsterker sosial ulikhet.

RIA Online Conversation Series #5: Perspectives and Pathways in a Time of Crisis

Learning from pandemics: a century of experience

Online on Friday 2 October, 1pm

Prof. Sverre-Erik Mamelund
Oslo Metropolitan University

Dr. Ida Milne
Carlow College/
Trinity College Dublin

Prof. Grace Mulcahy,
MRIA, UCD

Dr. Michael Ryan
WHO

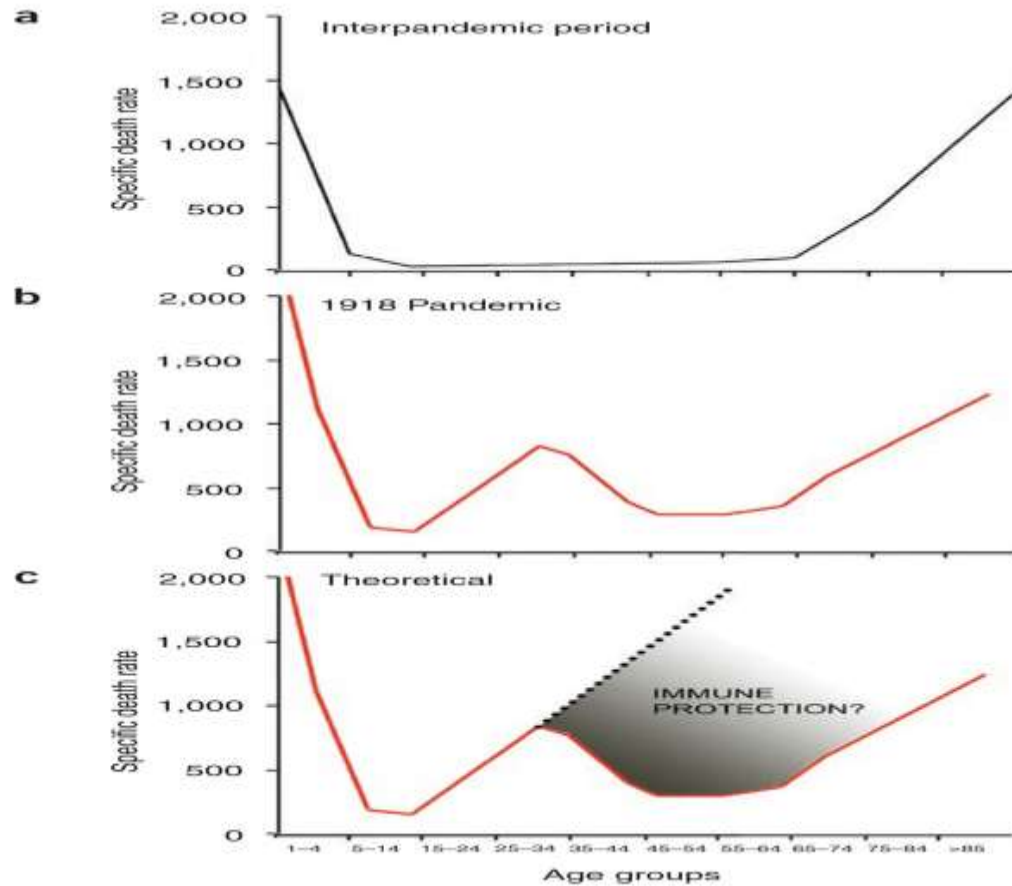
Dan Carey, MRIA
Moore Institute, NUIG

Social science meets biology: indigenous people and severe influenza outcomes

Svenn-Erik Mamelund
Work Research Institute at OsloMet

Elderly in urban societies had rest-immunity?

Less rest-immunity in isolated parts of the world?

Source: Palese, Oldstone og Ahmed (2007), *Nature Immunology* 8, 1188 - 1193

Contents lists available at ScienceDirect

Epidemics

journal homepage: www.elsevier.com/locate/epidemics

Geography May Explain Adult Mortality from the 1918–20 Influenza Pandemic

Svenn-Erik Mamelund

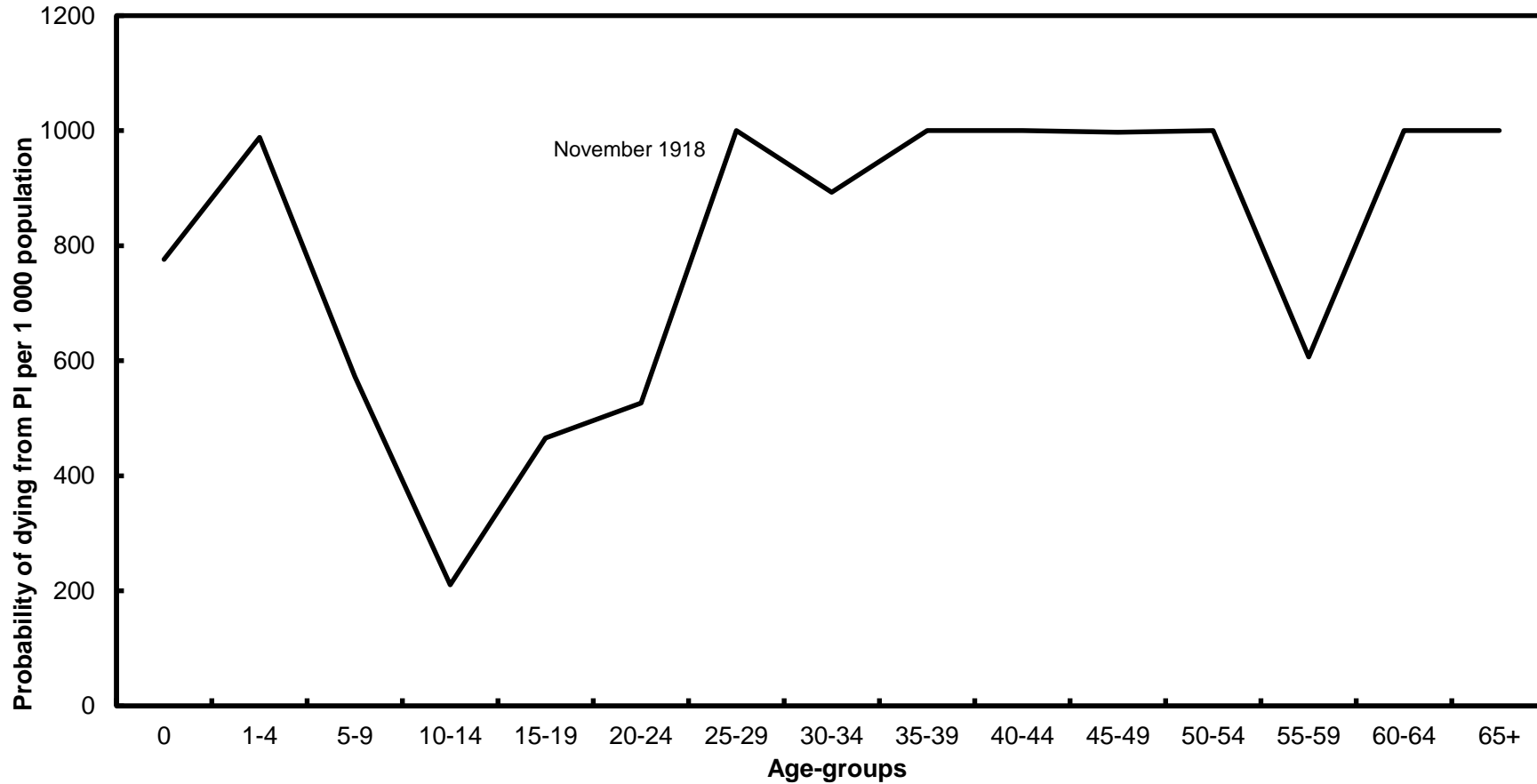
- Labrador 27.0%
- W-Samoa 24.0%
- Alaska 8.0%
- Enare 10.0%
- Arjeplog 3.0%
- Karasjok 2.3%

Nushagak, Alaska, summer of 1919. Source: Alaska Historical Library 20 av 32

90% died in Brevig, Alaska

Source: Mamelund, 2011, *Epidemics* **3**, 46-60

Explanations: What's in the black box?

- 3-5 times higher «1918 flu» mortality in remotely living indigenous
  - The Sami people had higher mortality *even* after controlling for summer wave exposure, crowding, and SES (Mamelund, 2003)
- 3-8 times higher mortality in 2009 «swine flu»
  - 2-7 times more medical susceptibility (e.g. diabetes mellitus, obesity, asthma, pulmonary disease) and pregnancies at young age
  - Less documented risk factors
    - poverty, crowding, family size, isolation
    - Health information and access to care
    - Less genetic diversity and thus genetic susceptibility

CAS-project

- Indigenous people vulnerable towards seasonal and pandemic influenza, COVID-19 and probably also against a future “Pathogen X”
- State of the art: Science- and continent silos
- First transdisciplinary and trans-continental project (15 researchers)
  - 1) Systematic review and meta-analysis (not done for 1918; reduce poverty and increase vaccine uptake)
  - 2) Inuit's in Alaska and Labrador (no multivariate studies)
  - 3) Greenland Inuit and Sami in Finnmark (why less severe than elsewhere in the Arctic?)
  - 4) Aboriginals in Darwin, Australia (less genetic diversity in HLA systems net of SES? Targeted vaccines?)
  - 5) Māori on New Zealand (comorbidities, e.g. obesity or diabetes, as important pathway that mediates ethnic inequalities in influenza hospitalization)

The overarching aim and objectives

- Study historical and modern data to enhance the understanding of social and biological risk factors for severe influenza in Indigenous people and improve pandemic preparedness.
- **Two interrelated overall objectives:**
  - 1) To map the poorly understood Indigenous risk groups in order to understand how ethnic disparities in exposure, susceptibility and access to care leads to ethnic disparities in influenza outcomes
  - 2) To aid policy makers in developing targeted interventions by ethnic status in addition to medical indications, to reach the WHO goal of 75% vaccine coverage, to reduce ethnic inequalities, to save lives, reduce social suffering and medical costs during influenza outbreaks.

Transdisciplinary efforts

- Mono-disciplinary efforts:
  - Most in Science, universities, teaching, funding, publishing, journals, conferences, outreach activities and CAS are mono-disciplinary endeavors?
- Multi-disciplinary efforts:
  - Book was written based on a 1918 pandemic research conference held in Cape Town in 1998, with selected discipline-specific chapters written in parallel and with an introduction and conclusion written by the editors (Phillips and Killingray, 2003)
  - Multidisciplinary research may lead to immediate but short lived solutions, but are less useful for long-term programmatic changes and theory building (Rosenfield , 1992)
- Trans-disciplinary efforts:
  - Transcending the limitations of own discipline and inform one another of their work by entering so-called “trading zones” (Gorman, 2010)
  - Try to understand the complexities of the whole project, rather than one part of it
  - Develop common language, concepts, methods, publications
  - More long-lived research-based pandemic preparedness planning advises, promotes research integrity and reduces errors and risk of scientific fraud?

Transdisciplinary efforts

- Deprivation, immigrant status and medical risk factors are independent risk factors for COVID-19 (Williamson *et al.* 2020)
- Research, pandemic preparedness, plans, public health efforts during and after pandemics, and evaluations must be transdisciplinary
- How to involve indigenous people in our research, in a reference group and in pandemic preparedness?

Johan Hultin at mass grave, Brevig, Alaska, June 1951

Lung tissue samples from Inuits that had died quickly in 1918 were brought to Iowa

Did not succeed in growing the virus in fertilized chicken eggs....

....and ferrets injected a mixture believed to contain the virus did not get sick

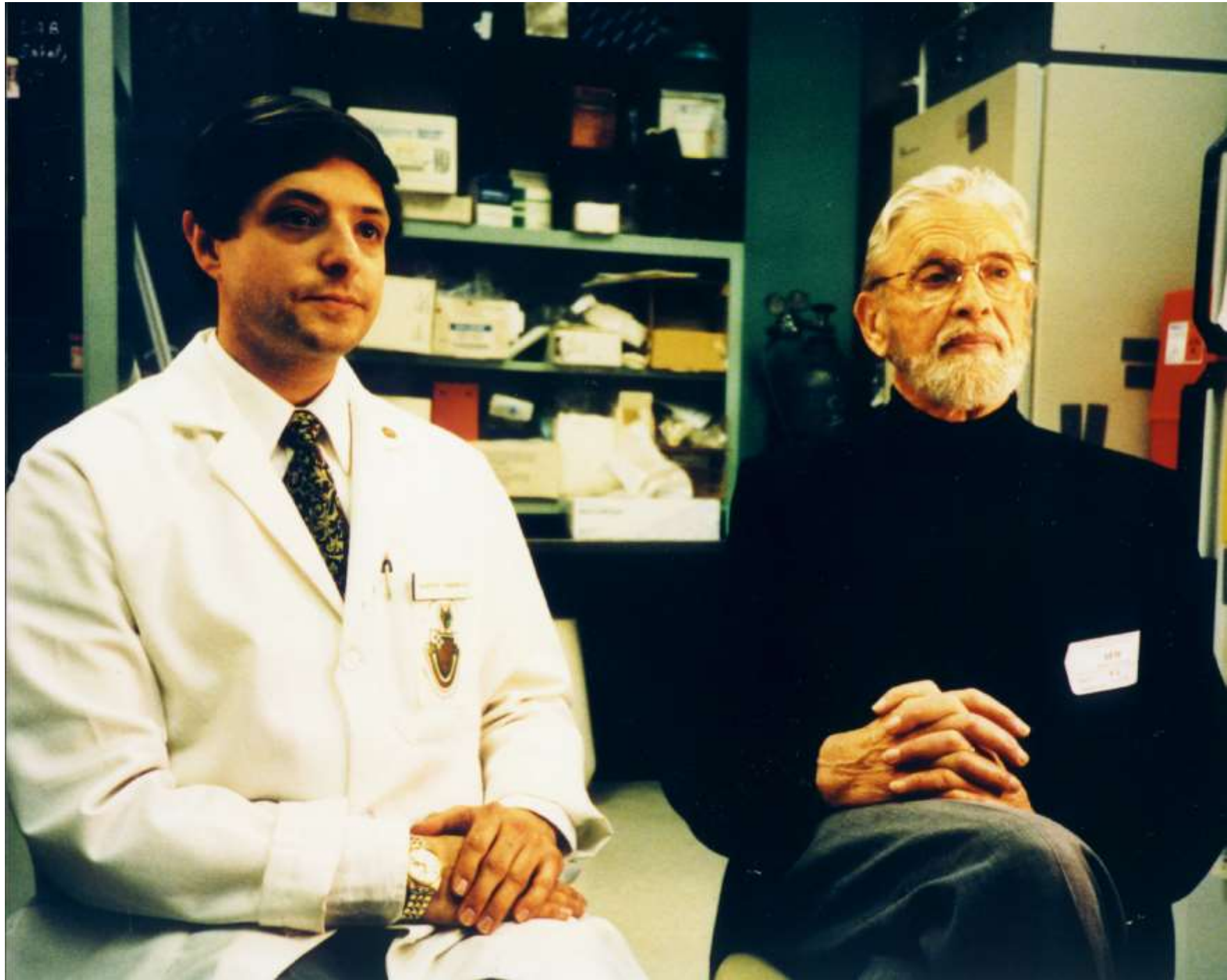
US Armed Forces Institute of Pathology, Washington DC

- **Taubenberger, Reid and Hultin**
- **Genetic analyses of lung tissues taken from soldiers**
- **Scarce material**
- **Hultin back at the mass grave in Brevig, August 1997**

Source: Science 1997, 275: 1793-1796

The 1918 H1N1 virus re-created in labs

- Full gene sequences mapped in 2005
(Nature 437: 889-893)
- Letality confirmed in animal studies in 2007
(Nature 445:319-323)
- Could not explain waves, increase in virulence over time and the age pattern

Reisen er ikke over

- Toppforskningsinitiativer er viktig for meg (Forskerlinjen, Mentorprogram, MSCA masterclass, Talentprogram, EAE)
- ERC og Centre of Excellence på OsloMet
- Jeg vil lære mer, har også tatt UHPed våren 2020

Kjærligheten, smilet og iveren overvinner alt?

Foto: Sonja Balci